

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу
Кафедра галузевого перекладу та іноземних мов

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

ПСИХОЛОГІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В АСПЕКТІ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

Виконав здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти групи 6ФП
спеціальності 035 «Філологія»
освітньо-професійної програми
«Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»
Ковальська Н.М.

Керівник: к. філол. н., доцент Лебедева А.В.

Хмельницький – 2024 р.

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу

Кафедра галузевого перекладу та іноземних мов

Освітній рівень другий (магістерський)

Спеціальність 035 «Філологія»

Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

Освітньо-професійна програма: Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. завідувача кафедри

к. філол. н., доцент

_____ Аеліта ЛЕБЕДЄВА

“25” січня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

Ковальська Наталя Ковальська

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Психологічна термінологія в аспекті англо-українського перекладу».

керівник роботи Лебедєва Аеліта Володимирівна, к. філол. н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказами закладу вищої освіти від «19» 10 2023 року № 565-с та «25» 09 2024 року № 501-с.

2. Строк подання студентом роботи 16.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: об'єктом дослідження виступає англomовна психологічна термінологія. Предметом дослідження є функціональні особливості, способи та стратегії перекладу англomовних психологічних термінів у науково-публіцистичних статтях та способи їх відтворення українською мовою.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

Розділ 1. Теоретичні аспекти психологічної термінології у сучасному мовознавстві

Розділ 2. Структурно-семантичні особливості англomовної термінологічної лексики у галузі психології

Розділ 3. Перекладацький аналіз англomовної психологічної термінологічної лексики українською мовою

5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу (з точним зазначенням джерел оригінального та перекладних текстів)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада керівника/рецензента	Підпис, дата	
		завдання видано	завдання прийнято
Консультант з написання I-III розділів	Аеліта ЛЕБЕДЄВА, к. філол. н., доцент	25.01.24	01.10.24
Консультант з нормоконтролю	Аеліта ЛЕБЕДЄВА, к. філол. н., доцент	25.01.24	01.11.24

7. Дата видачі завдання 25.01.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збір та опрацювання матеріалів для формування теми та завдань дослідження	29.01.24 – 11.02.24	виконано
2.	Складання і затвердження плану роботи. Визначення методологічної бази та методів дослідження	12.02.24 – 25.02.24	виконано
3.	Робота над I розділом кваліфікаційної роботи, систематизація теоретичних джерел	26.09.24 – 15.10.24	виконано
4.	Робота над II розділом кваліфікаційної роботи. Збір фактичного (ілюстр.) матеріалу	16.10.24 – 31.10.24	виконано
5.	Робота над III розділом кваліфікаційної роботи	01.11.24 – 15.11.24	виконано
6.	Формулювання висновків за темою дослідження	16.11.24 – 19.11.24	виконано
7.	Оформлення роботи	20.11.24 – 24.11.24	виконано
8.	Надання роботи керівнику для перевірки та написання подання	25.11.24 – 01.12.24	виконано
9.	Надання роботи на рецензування	02.12.24 – 09.12.24	виконано
10.	Подання роботи для перевірки у КСПНП	09.12.24	виконано
11.	Захист роботи в ЕК	19.12.24	

Здобувач

_____ Наталя КОВАЛЬСЬКА
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Керівник роботи

_____ Аеліта ЛЕБЕДЄВА
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ	8
1.1 Сучасні лінгвістичні концепції щодо інтерпретації понять «термін» і «термінологія».....	8
1.2 Психологічна термінологічна система як сучасний напрям лінгвістичного дослідження.....	22
1.3 Труднощі еквівалентності перекладу психологічної термінології	27
Висновки до першого розділу.....	40
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ У ГАЛУЗІ ПСИХОЛОГІЇ.....	41
2.1. Етимологія англomовної термінологічної лексики у галузі психології....	41
2.2. Характеристики текстової структури психологічної термінології та її дослідження.....	45
2.3 Класифікація психологічних термінів за семантичним значенням і структурними ознаками.....	48
Висновки до другого розділу.....	60
РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ АНГЛОМОВНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	62
3.1 Специфіка перекладу термінологічної лексики у галузі психології	62
3.2 Перекладацький аналіз англomовної психологічної термінології.....	71
Висновки до третього розділу.....	77
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
RESUME	89

ВСТУП

Психологічна термінологія виступає вагомим елементом у сфері наукового дискурсу, оскільки вона не лише збагачує лексичний запас мови, а й забезпечує точність та однозначність комунікації у наукових колах.

В умовах глобалізації та розвитку міжнародної науки, важливість англо-українського перекладу психологічної термінології стає дедалі очевиднішою. Зважаючи на те, що англійська мова є домінуючою в наукових дослідженнях, дослідження специфіки перекладу психологічної термінології має неабияке значення для успішної комунікації між україномовними та англomовними фахівцями.

Психологічна термінологія в аспекті англо-українського перекладу має значну актуальність у сучасному глобалізованому та взаємопов'язаному світі, де міжмовний та міжкультурний обмін знаннями відіграє вирішальну роль у розвитку науки та практики. Психологія, як галузь, що швидко розвивається, збагачується завдяки внеску з різних мовних і культурних перспектив. Англійська мова, як домінуюча мова академічного дискурсу, слугує основним засобом поширення психологічних досліджень, теорій та клінічних практик. Точний, адекватний і культурно прийнятний переклад психологічної термінології українською мовою має вагоме значення для розвитку міжнародної співпраці, розширення доступу до знань і сприяння ефективному застосуванню психологічних принципів в україномовних контекстах.

Технологічний прогрес ще більше підкреслив важливість точного перекладу в психології. Поява цифрових платформ, онлайн-терапії та віртуальних навчальних середовищ збільшила потребу в стандартизованій термінології для полегшення комунікації та співпраці через мовні кордони. Україномовні користувачі психологічних додатків, інструментів та ресурсів, розроблених англійською мовою, часто покладаються на перекладені інтерфейси та контент. Помилки або невідповідності в перекладі можуть викликати недовіру користувачів і перешкоджати ефективності цих технологій, що підкреслює необхідність ретельних перекладацьких практик.

Теоретичні та практичні наукові дослідження, присвячені психологічній термінології в контексті англо-українського перекладу, представлені в працях таких українських учених, як Р. Стацюк, Т. Кияк, О. Селіванова, В. Карабан, І. Квитко та інші й зосереджено в дослідженнях зарубіжних учених, як М.-Т. Кабре Кастельві, Х. Фельбер, А. Адельштейн, П. Браун та інші.

Актуальність теми цієї роботи обумовлена зростаючою необхідністю точного, релевантного та адекватного перекладу психологічної термінології, оскільки будь-яке непорозуміння у використанні термінів може призвести до неефективного сприйняття наукової інформації. Психологічна термінологія, яка постійно еволюціонує, висуває нові виклики для перекладачів, зокрема у процесі адаптації термінів, що може бути ускладнене культурними та семантичними нюансами.

Мета роботи полягає у всебічному дослідженні психологічної термінології в аспекті англо-українського перекладу, що передбачає аналіз сучасних концепцій терміна, дослідження етимології, текстової структури та специфіки перекладу психологічних термінів.

Для досягнення мети необхідно виконати наступні **завдання**:

- 1) вивчити походження та значення терміна та термінології у науковому дискурсі;
- 2) проаналізувати англomовну термінологію у галузі психології;
- 3) вивчити специфіку перекладу психологічної термінології;
- 4) визначити основні способи перекладу психологічних термінів;
- 5) оцінити значення точності та ефективності перекладу для міжкультурної комунікації.

Об'єктом дослідження виступає англomовна психологічна термінологія.

Предметом дослідження є функціональні особливості, способи та стратегії перекладу англomовних психологічних термінів у науково-публіцистичних статтях та способи їх відтворення українською мовою.

Методи дослідження включають аналіз літератури, описовий метод, та компаративний аналіз. Для визначення структури термінів було застосовано

метод семантико-компонентного аналізу, для вивчення шляхів поповнення психологічної терміносистеми – методи словотвірного аналізу, а для встановлення найпродуктивніших способів термінотворення у даній галузі – метод статистичних підрахунків. Було використано методи аналізу парадигматичних та синтаксичних відношень між лексемами для встановлення функціональних особливостей психологічних термінів. При доборі мовного матеріалу використовувався метод суцільної вибірки. Для виявлення специфіки перекладу досліджуваних термінів застосовано зіставний перекладацький метод, який дозволяє виявити ключові труднощі та особливості в передачі психологічних термінів з однієї мови на іншу.

Матеріалом дослідження послуговували терміни галузі психології, відібрані методом суцільної вибірки з англomовних науково-публіцистичних статей у електронній версії.

Одержані результати мають **теоретичне та практичне значення** для використання матеріалу з даної теми для укладання термінологічних словників, у викладанні курсів з термінології, теорії та практики перекладу, порівняльної лексикології і стилістики англійської та української мов, підкреслюють складність та багатогранність психологічної термінології, необхідність детального вивчення її складових для успішного використання в науковій сфері, сприяють розвитку міждисциплінарних зв'язків та відкривають нові перспективи для подальших лінгвістичних досліджень у галузі перекладознавства та психології.

Апробація результатів роботи на VI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами», а **публікації** в матеріалах конференції, у вигляді тез на тему: «Етимологія англomовної термінологічної лексики у галузі психології» [21].

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох основних частин – двох теоретичних розділів і одного практичного, висновків до кожного окремого розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (71 позиції). Загальний об'єм роботи складає 89 сторінок.

RESUME

The **relevance** of the research topic is due to the growing need for clear and understandable specialized communication in intercultural interaction. In the context of globalization and integration of psychological knowledge, it is important not only to know the terms, but also to interpret them accurately to ensure effective communication between different linguistic and cultural environments.

The **aim** of the research is a comprehensive study of key aspects of psychological terminology, as well as an analysis of the processes that arise during the English-Ukrainian translation of psychology terms. The work is aimed at identifying strategies and approaches to ensure the accuracy and adequacy of the translation.

The **object** of the research is psychological terminology used in English-language discourse, as well as its translation into Ukrainian, including etymological, cultural and semantic aspects.

The **subject** of the research is the specifics of term formation, classification of terms, as well as methods and techniques for translating psychological terminology.

The **obtained results** can be used in the process of training specialists in the field of psychology and translation studies, as well as in the creation of educational materials for students specializing in the translation of psychological terms. The **research material** can also serve as a basis for further linguistic investigations in the areas listed above.

Keywords: *psychological terminology, English-Ukrainian translation, semantics, terminology, intercultural communication, etymology, translation studies, scientific communication.*